

ВАЖЛИВІ УМОВИ УСПІШНОГО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ В ПЕДВУЗАХ

М. С. ГРИЦЕНКО, доцент

(Одеський педагогічний інститут імені К. Д. Ушинського)

Знання історії педагогіки і школи повинно допомагати майбутнім учителям в їх практичній роботі. Чи забезпечує нинішній стан викладання цього предмета в педагогічних інститутах здійснення такого завдання? На жаль, позитивну відповідь на це питання поки що дати не можна.

Правда, останнім часом деякі зміни на краще вже сталися. Треба насамперед вітати видання значно переробленої і доповненої програми з історії педагогіки. Удосконалено структуру всього курсу, доповнено його новим, важливим матеріалом. Так, розділ «Історія зарубіжної педагогіки» містить тепер ряд нових тем, у розділі «Історія педагогіки і освіти в Росії» подано матеріал про виховання у стародавніх слов'ян, про Чернігівський, Харківський і Переяславський колегіуми, розширено відомості про освітню діяльність і педагогічні погляди Г. С. Сковороди, Т. Г. Шевченка, М. І. Пирогова, К. Д. Ушинського. Поширено й розділ «Історія радянської школи і педагогіки», більш повно висвітлено розвиток освіти в країнах народної демократії.

Проте і це видання програми ще має деякі недоліки. Вступна частина її не охоплює ряду важливих питань про метод і джерела історії педагогіки, не дає навіть короткого огляду цієї науки в дореволюційних педагогічних закладах Росії і України; відсутній тут і критичний аналіз підручників та посібників з історії педагогіки вітчизняних і зарубіжних авторів.

У цьому розділі, зрозуміло, треба передбачити вивчення теми: «Завдання історії педагогіки і школи в світлі рішень XXII з'їзду КПРС і Програми партії».

Обмежений обсяг розділу «Історія зарубіжної педагогіки» не дає підстав для такої назви — краще, нам здається, сформулювати його

так: «Короткий нарис історії зарубіжної педагогіки». Невиправданим у цьому розділі є матеріал про педагогіку єзуїтів — у той час, коли про виховні ідеї гуманістів (Вікторіно, Рабле та ін.) не сказано нічого. До матеріалу, що характеризує освіту й виховання в період французької буржуазної революції XVIII ст., треба було б додати відомості про педагогічні погляди Г. Бабефа, де теми про Й. Песталоцці — аналіз різних напрямків «песталоцціанства» в Західній Європі і Росії. Слід вказати на те, що реакційні погляди Й. Гербарта нині широко використовуються у Федеративній Республіці Німеччини.

Напрошуються зміни і в інших розділах програми. Так, матеріал про кризу сучасної буржуазної педагогіки з розділу «Педагогіка в країнах імперіалізму в кінці XIX і в XX ст.» доцільно перенести на кінець курсу. В розділі «Педагогічна думка в Росії у другій половині XIX ст.» слід показати позитивний досвід організації освіти у той час і дати кратичний аналіз недоліків трудового виховання в Росії і на Україні. Про освітню діяльність М. Коцюбинського, П. Грабовського і Л. Українки краще розповісти в одному місці — у розділі «Педагогічні погляди українських революційних демократів: XIX—XX ст.» (включивши сюди матеріал про педагогічні ідеї І. Франка та С. Васильченка).

Програму доцільно закінчити розділом: «Два світи — дві системи виховання», в якому показати кризу школи в капіталістичних країнах, боротьбу прогресивних сил проти перетворення її в знаряддя імперіалістичної реакції, розповісти про шляхи та завдання розвитку радянської школи й педагогіки на основі рішень XXII з'їзду КПРС і Програми партії.

Треба удосконалити і список лі-

тератури: додати нові документи— матеріали XXII з'їзду КПРС і XXII з'їзду КП України, що стосуються школи, нової Програми партії, вказати, які саме твори класиків педагогіки необхідно знати студентам. Потрібна також пояснювальна записка до програми з розподілом годин на окремі її розділи.

Щоб забезпечити ґрунтовні знання студентів з історії педагогіки, необхідно удосконалити і методику викладання цього предмета. Добре було б на окремих факультетах (історико-філологічних, фізико-математичних, природничо-географічних та ін.) запровадити спецсемінари для студентів IV—V курсів. Тематика їх може бути примірно такою: класики педагогіки про вивчення в школі історії, географії, мов і літератури, математики, фізики і т. д.—відповідно до факультету; видатні педагоги про трудове, фізичне й естетичне виховання; К. Д. Ушинський про вивчення рідної мови; педагогічна спадщина Н. К. Крупської, А. С. Макаренка; питання народної освіти і школи в українській і російській художній літературі: історія народної освіти й школи в УРСР, певній області, районі, місті та ін. Семінари можна проводити на одному факультеті або спільні для кількох, по групах, залежно від інтересів та бажання студентів. Матеріали семінарів (тези, доповіді, реферати, анотації, конспекти, архіви довідки та ін.) варто використовувати в роботі студентських наукових гуртків, лекторських груп, а також для обладнання кабінетів педагогіки.

Треба визнати, що в більшості педвузів майже немає наочних посібників з історії педагогіки. На кафедрах педагогіки їх виготовляють хто як уміє, тому ця справа не обходиться без примітивізму і кустарщини. Слід, нарешті, організувати виготовлення наочних посібників централізованим порядком. Можна зробити так: за дорученням Міністерства освіти УРСР окремі педвузи виготовляють зразки наочних посібників, а після затвердження їх видавництво «Радянська школа» та відповідні підприємства на-

лагоджують масове виробництво.

Кафедра педагогіки нашого інституту, наприклад, уже тепер може дати чимало зразків посібників з історії народної освіти і школи в республіці: «К. Д. Ушинський і Україна», «Життя і педагогічна діяльність А. С. Макаренка»; «Педагогічна освіта на Україні» та ін.

Назріла потреба у виданні ряду посібників і довідників, зокрема, з історії педагогічної думки на Україні, історії школи УРСР, піонерської організації, календаря вчителя (настільного і кишенькового), пам'ятки студента педвузу, педагогічного словника, збірників—педагоги-письменники України, педагоги—вчені України, питання народної освіти і школи в українській художній літературі, спогади ветеранів педагогічної праці про школу, літературно-педагогічні нариси учителів та ін.

Необхідно також підвищити рівень наукової роботи з історії педагогіки. Поки що зовсім недостатньо розробляються такі важливі питання, як визначення основних етапів розвитку школи в СРСР і УРСР, розвиток педагогічної освіти на Україні, середньої професійної освіти, історія трудового виховання й політехнічного навчання в школах УРСР, педагогічні погляди О. Духновича, Т. Лубенця, українська педагогічна журналістика, освітня діяльність І. Котляревського, М. Гоголя, В. Короленка тощо.

Міністерство освіти спільно з Науково-дослідним інститутом педагогіки УРСР повинні чіткіше, конкретніше визначити завдання всієї роботи в галузі історико-педагогічної науки на 10—15 років, зосередити навколо розв'язання основних проблем кваліфіковані сили науковців. Журнал «Радянська школа» та газета «Радянська освіта» повинні систематично публікувати матеріали під рубрикою «Сторінки з історії народної освіти і школи». Міністерству освіти УРСР і Науково-дослідному інституту педагогіки УРСР слід було б періодично видавати бюлетень «Питання народної освіти, школи і педагогіки на Україні».